

Milí hostia, vážené členky, členovia dobrovoľných hasičských zborov a ostatní prítomní.

Ako je samozrejmé, že spolky, cechy a inštitúcie majú svoje narodeniny, svoju históriu a svoje spomienky, tak aj my sme sa tu zišli, aby sme si pripomenuli 130. výročie založenia nášho dobrovoľného hasičského spolku obcí Jazernica, Blažovce, Bodovice, Borcova a Moškovec.

Región Turca – zvlášť Horný Turiec je územím, ktorého obyvatelia významne ovplyvňovali dejiny Slovenska. Nezaostávali ani v rozvoji protipožiarnej ochrany a neskoršie vniesli trvalý vzhľad do dejín slovenského hasičstva. Oheň sprevádzal človeka od nepamäti a požiare patrili k životu stredovekých hradov, miest a dedín. Boli to stredovekí panovníci, po nich šľachta a cechy ktoré začali vydávať prvé protipožiarne opatrenia. Takéto nariadenia vzťahujúce sa k nášmu regiónu sa nám zachovali len ojedinele.

Medzníkov v dejinách protipožiarnych opatrení je niekoľko. Rozmach miest, mestečiek a dedín sú spájané s ich výstavbou. Priestor pre ohnivý živel sa tak zväčšoval. Stavebný rozmach Horného Turca mal narastajúci trend. Sním sa rozširovalo aj používanie ohňa ako pomocníka. V stavebnom rozvoji obcí a miest badať dve tendencie. Zatiaľ čo bohatší stavebníci používali nehorľavé materiály, chudobnejší staviteľia používali prístupné materiály – horľavé drevo, prútie s omazom, slamené alebo rákosové snopy ako strešnú krytinu.

Protipožiarne opatrenia nariaďujúce náradie, striekačky s príslušenstvom, skladiská, stavenie vodných zdrojov, zakladanie spolkov sa dostávali do praxe niekoľko rokov alebo desaťročí. Úsilie s vydávaním a dodržiavaním protipožiarnych opatrení je dlhodobé a stálo ľudí spojených s hasičstvom, veľa síl a energie počas mnohých generácií. Oveľa väčšie úsilie zažívali ľudské generácie pri opätovnom postavení a opravách všetkých domov a budov ktoré ľahli popolom, alebo ktoré ohnivé plamene len objali. Tisíckrát ba desaťtisíckrát to boli hasiči, ktorí vďaka vode, otvárali tieto zhubné objatia. Nikto nespočíta slzy vyliate nad ruinami očerňených domov, ulíc, celých obcí či častí miest. Bol to oheň, boli to požiare, ktoré poučali a donucovali stavať z vhodnejších materiálov a nepoužívať slamu na strechy domov, hospodárskych budov, maštali, stajní. Boli to požiare, ktoré viedli ľudí k dodržiavaniu protipožiarnych predpisov. Bol to strach z požiarov ktorý veľakrát urýchlil založenie spolku, menil zmýšľanie ľudí, presviedčal k potrebe dodržiavať a ctíť požiarne predpisy. Zdá sa, že kráľovstvo ohňa ako prírodného živlu, je večné. Trvalé sú aj požiare, ktoré ničia dielo dnešných generácií, ako ničili diela našich dedov a otcov. Sú sprievodným javom aj dnešnej modernej doby a zrejme aj naďalej budú. Rovnako ako je oheň večný, večne ho bude sprevádzať v budúcnosti požiarne ochrana a hasičstvo.

Možná že aj na základe týchto poznatkov sa v roku 1889 vedenie obcí Jazernica, Blažovce, Bodovce, Borcova a Mošovce rozhodlo založiť Dobrovoľný hasičský spolok uvedených obcí. Vzorom im bol mošovský hasičský zbor, najmä jeho veliteľ Michal Klimáček. Zakladateľmi hasičského spolku boli Ján Obuch z Blažoviec a Andrej Čierny z Jazernice. Mal asi 25 členov. Jeho prvým veliteľom bol Juraj Konczek, statkár z Abramovej, ktorý mal prenajatý aj majetok v Mošovci. Túto funkciu vykonával len formálne – prakticky túto funkciu roky vykonával pôvodne zvolený podveliteľ Ján Obuch z Blažoviec. Bol známy ako dobrý Slovak, ktorý presadzoval veliacu reč slovenskú. O činnosti tohto hasičského spolku sa nezachovala žiadna dokumentácia až do roku 1932, kedy sa našla a dochovala zápisničná kniha č. III. Jej stránky dokumentujú činnosť spolku od roku 1932 do roku 1939. Zo zápisníc vieme, že práca spolku bola veľmi činorodá. Napr. na valnom zhromaždení 24.1.1932 bolo prítomných 48 členov spolku. Veliteľom bol zvolený Ján Obuch z Blažoviec ktorý túto funkciu vykonával až do roku 1938. Miestoveliteľom bol zvolený Ján Lichner z Blažoviec, túto funkciu vykonával do roku 1933 kedy sa odsťahoval do Abramovej. Namiesto neho bol zvolený Ján Adámik z Mošovca. Tajomníkom bol Gustáv Kostolný do roku 1936 kedy do tejto funkcie bol zvolený Ladislav Ruttkay, funkciu pokladníka vykonával Ondrej Kamenský a za dozorcú majetku bol zvolený gazda Štefan Talafús. Mali vycvičené dve čaty mužov. Veliteľom prvej čaty bol Ján Balko a veliteľom druhej čaty bol Miloslav Duchaj, za zborového trubača bol zvolený Ondrej Drobka. Cvičebná morálka bola na vysokej úrovni o čom svedčia stanovené tresty a pokuty za nedostavenie na cvičbu, ktoré sa konali každú štvrtú nedeľu počínajúc májom. Rok založenia hasičského spolku bol zistený podľa udeleného diplomu, ktorý pri 50-ročnom jubileu 9.júla 1939 spolok udelil svojim zakladajúcim členom, ďalej podľa ústneho podania Jána Čierneho z Jazernice, ktorý vstúpil do spolku v roku 1920 ako 18-ročný a v rokoch 1924 – 1928 vykonával funkciu tajomníka spolku. V roku 1933 dozorca majetku Štefan Talafús vyniesol návrh, že drevená požiarňa zbrojnica postavená v blízkosti štátnej cesty je nevyhovujúca a navrhol aby sa prikročilo k výstavbe novej požiarnej zbrojnice. Z tohto podnetu boli na dni 6 a 20 augusta 1933 zvolané obecné zastupiteľstvá. Zo zápisnice sa dozvedáme, že bolo rozhodnuté stavbu hasičského a kultúrneho domu postaviť v Jazernici. Obec sa tým zaviazala raz a navždy darovať pozemok na uvedenú stavbu. Pre výstavbu bola schválená stavebná komisia ktorú tvorili starostovia všetkých obcí: Ján Brna z Jazernice, Jozef Hrivnák z Blažoviec, Ján Hrivnák z Borcovej, Ondrej Drobka z Bodovic a Juraj Bornemisa z Mošovca. Veliteľom bol Ján Obuch, tajomník Gustáv Kostolný, dozorca majetku Štefan Talafús a Jozef Balko. Za obce do stavebnej komisie boli určení Jozef Lichner z Blažoviec a Ján Adámik z Mošovca.

S výstavbou sa započalo v septembri 1933. Svojimi rozmermi 17x8x3,5 m patrila v tom čase údajne k najväčšej stavbe v Turci a niesla názov „Hasičský a kultúrny dom“. Členovia hasičských zborov sa zaviazali, že všetky manuálne a pomocné práce vykonajú zdarma. Platiť sa budú len odborné práce. V spojených obciach sa uskutočnila zbierka stavebného materiálu. O materiálnu podporu bol požiadany i statkár Slavomír Orságh z Laclavej. O finančnú pomoc bola poslaná žiadosť i Krajskému úradu v Bratislave. Z ústneho podania sa dozvedáme, že túto podporu činilo len 3 000 korún. Predpokladaný náklad výstavby bol cirka 45 000 korún. Pre výstavbu hasičského a kultúrneho domu bolo bezplatne zhotovených 524 škvárobotónových kvadár, a to v obci Jazernica 226, v Bodoviciach 104, v Borcovej 111, v Blažovciach 63 a v Moškovci 30. Stavebné výrobky ako okná a dvere vyhotovil Štefan Sýkora – stolár z Malého Čepčína za obnos 2 100 korún. V roku 1934 si dal spolok ušit hasičskú zástavu, ktorá sa v dobrom stave zachovala dodnes. Slávnostné odovzdanie tejto zástavy bolo 9 septembra 1934. Vyhotovenie klincov do zástavy zabezpečil bezplatne Ing. Jozef Štefko z Martina. Krstnou mamou pri odovzdávaní zástavy bola Mária Gregorová z Jazernice, ktorá zástavu dekorovala vlastnoručne vyšitou stuhou. Čistý zisk z odovzdávania zástavy bol 4 920 korún. Bol použitý na ďalšie financovanie hasičského a kultúrneho domu. Slávnostné otvorenie hasičského a kultúrneho domu bolo 22. septembra 1935. Stavbou novej budovy sa rozvíjala aj spoločensko-kultúrna činnosť spolku. Usporadúvali sa tanečné zábavy, divadelné predstavenia, prednášková činnosť, rôzne kurzy či školenia členov. V roku 1936 mal spolok plne vystrojených 60 mužov. Na valnom zhromaždení bol podaný návrh na kúpu motorovej striekačky, ktorá sa uskutočnila koncom 30-tych rokov. V archíve sa podarilo nájsť Inventár Dobrovoľného hasičského spolku kde je 29 položiek ktoré spolok vlastnil. To najhlavnejšie: štvorkolesová ručná striekačka nadobudnutá v roku 1889, Hasičský a kultúrny dom, ďalej dvojkoľosová motorová striekačka nadobudnutá v roku 1942. Tiež sa našiel poukaz k výdavku, kde sa Marta Kuderová zúčastnila hasičského školenia v Žiline. Ďalej sa našla faktúra za ušitie dámskej uniformy a nakoniec sa našli u p. Milana Kubíka z Borcovej Stanovy Dobrovoľného hasičského spolku zo dňa 9.12.1923 schválené Ministerstvom pre správu Slovenska dňa 17.5.1924 pod č. 22782 kde predsedom valného zhromaždenia bol Jozef Lukáč, zapisovateľ Kevický, ďalej je tam podpísaný Samuel Kubík a overovatelia Ján Kubík, Jozef Lichner, Ondrej Drobka ml. a Ján Brna. Vie sa tiež, že počas žatevných prác a keď boli búrky sa držali služby, kde bola pripravená požiarne technika, v začiatkoch s párom koní. Vie sa aj to, že keď bol veľký požiar v Hornej Štubni hasil tam aj náš spolok a v Turčianskych Tepliciach, keď už kone nevládali, pripriahli ešte jeden pár koní a tak došli do spomenutej obce. Spomeňme ešte spomínaný Hasičský a kultúrny dom. Našli sa

opisy zápisníc a výmer Župného úradu Ružomberok z roku 1941. V týchto dokladoch sa píše, že náš spolok pozemky užíva od roku 1935.

Podklady alebo záznamy z ďalšieho obdobia nie sú žiaľ k dispozícii, ale je jasné, že spolok v ťažkých časoch druhej svetovej vojny existoval. Nová organizačná štruktúra 50-tych rokov rozčlenila aj tento hasičský spolok na jednotlivé obce. Obec Bodovce sa pričlenila k obci Blažovce pod spoločný názov Blažovce a ostatné obce sa osamostatnili. Práca a cieľ organizácie zostali nemenné ani po týchto organizačných zmenách. Obec Borcová zrušila svoj Dobrovoľný hasičský zbor pre nezáujem ľudí pracovať v DHZ.

V roku 1973 sa slávnostne v Jazernici odovzdala do užívania budova MNV s hasičskou zbrojnicou a poštou. V tom istom roku dostal zbor ŠKODU 1203 upravenú na požiarny zásah a striekačku PPS 12. V roku 1981 sa postavil sušiak na hadice. Aj keď zakladajúce obce hasičského spolku v tomto čase už pracujú samostatne, oslavy 100. výročia ako aj oslavy 120. výročia založenia Dobrovoľných hasičských zborov už spolu s Ivančinou, tak aj terajšie 130. výročie sme pripravili ako spolok.

V lete 1889 vznikol v Ivančinej veľký požiar. Časť občanov s vozmi a poťahmi pracovala pri kosení a sušení lúk za hájmi. Vyhorela celá obec, okrem evanjelického kostola, hostinca a jednej domácnosti. Zhorel aj katolícky kostol. Požiar zavinila mladistvá osoba pri vypaľovaní osieho hniezda v povalovom priestore. Hasiť prišli zamestnanci statkára Jošta zo Slovenského Pravna, hasičský zbor z Hornej Štubne, ktorý pricestoval železnicou. Podľa ústneho podania hasili aj členovia Dobrovoľného hasičského spolku z Jazernice. Tento požiar mal bezprostredný vplyv na to, aby v obciach Ivančina a Dvorec bol založený Dobrovoľný hasičský zbor. Prvým veliteľom bol p. Obuch z Dvorca. Z dostupných materiálov sa dozvedáme, že bola zakúpená aj prvá štvor kolesová ručná striekačka. Prvá hasičská stanica bola postavená z dreva. Stála v strede obce pri potoku Konotopa. Mala dve podlažia – suterén pre umiestnenie požiarného náradia a miestnosť pre schôdze. Činnosť DHZ je zdokumentovaná v zápisniciach z členských schôdzí a zhromaždení až do roku 1929. V tých rokoch bol dlhoročným veliteľom Ján Holeš – miestny učiteľ, námestným veliteľom Juraj Vereš, tajomníkom Michal Štrba a starostom obce bol Juraj Štrba. Stavba kultúrneho a hasičského domu bola započatá v jeseni roku 1928. Do konca roka bola hrubá stavba hotová, len finančných prostriedkov na jej dokončenie nebolo. Pri začiatku výstavby sľúbili niektorí členovia prispieť po 100 korún, veliteľ zboru sľúbil zakúpiť všetky klince. Jozef Lettrich, ako odborník sľúbil všetky tesárske práce vykonať zdarma. Zbor sa obrátil i na urbársku obec o podporu. Tá pomoc neodmietla a ochotne dala potrebný materiál – drevo zo svojej hory. Drevom prispeli aj občania z Dvorca. Občania z Poriadky začali voziť drevo a iný materiál

– tehly, cement a krytinu. Hasiči ktorí nesľúbili peňažné podpory konali ručné práce. Našli sa aj občania i hasiči ktorí nechceli s ochotou pracovať. Mená ich nie sú spomínané, aby sa nerozsievala nenávisť. Materiál mimo dreva stál okrúhlych 10 000 korún, okná zdarma zhotovil miestny stolár Ján Štrba. Na jar 1929 sa v stavbe pokračovalo. Budova bola omietnutá miestnymi odborníkmi. Po dokončení stavby dlžili 3 500 korún, z ktorého obnosu platili úroky. Z písomného odkazu budúcim pokoleniam citujem: „Mnoho práce, ustávaní stála táto budova. Nech je ona vzácna i nám i budúcim pokoleniam a nech každý čerpá z nej naučenie, že všetko sa dá vykonať s dobrou vôľou. Chráňte si túto budovu, nech ona slúži dlho, ale len v prospech ušľachtilých vecí a zábav. Nech nie je nikdy semenom roztržiek. Nech je táto listina i budúcim hasičstvom poctivo opatrovaná“. Koniec citátu. V roku 1929 bola spoločenská miestnosť i strážnica slávnostne otvorená. Na počesť jej otvorenia bolo nacvičené a odohrané predstavenie a zábava, z ktorej čistý zisk bol použitý na zníženie dlhu pre firmu Tencer. V zápisnici napísanej 4. augusta 1929 je odkaz určený pre budúce pokolenia obcí Ivančina, Dvorec a budúcim hasičom. Citujem „Dnes otvárame pre seba a vám ponechávame miestnosť, ktorá je tak potrebná a po ktorej sme tak dávno a dlho túžili. Je to dom slúžiť majúci obecným zhromaždeniam, hasičskému zboru Ivančinej a Dvorca ku schôdzam a prípadným zábavám“. Koniec citátu. V roku 1930 bolo do spoločenskej miestnosti zakúpené javiskové zariadenie. Na jeho dekoráciu dievčatá z Ivančinej a Dvorca darovali 2,30 bežného metra plátna. V roku 1930 z dôvodu odchodu veliteľa p. Jána Holeša z obce došlo k zmenám veliteľa, námestneho veliteľa, tajomníka a strojníka. V roku 1931 došlo k ďalším zmenám, tajomníkom sa stal Ondrej Lichner a strojníkom Michal Hrivnák. V tomto období mal zbor 31 členov. Na členskej schôdzi roku 1934 sa uskutočnila posviacka hasičskej zástavy. Jej vyhotovenie zabezpečil Jozef Kupečan cechár, za obnos 1 225 korún. Na vydekorovanie zástavy bolo zakúpených 158 pamätných klincov. Na tejto oslave účinkovala dychová hudba z Valče a miestni občania spievali národné piesne. Za krstných rodičov boli vybraní p. Ján Kleskeň z Ivančinej a p. Anna Kubíková z Dvorca. Zraz účastníkov bol pri evanjelickom kostole, odtiaľ v sprievode hudby odpochodovali na lúku Kotiaň. Oslavu zahájil starosta obce Ondrej Chvojka, slávnostný a zhodnocujúci prejav mal veliteľ Ján Kleskeň. Osláv sa zúčastnili hasičské zbory Veľký Čepčín, Malý Čepčín, hasičský spolok Jazernica, Slovenské Pravno, Diviaky, Dubové a Malá Vieska. Po prejavoch nasledovalo zatĺkanie klincov a tanečná zábava. Čistý zisk činil 2 313 korún.

V predchádzajúcich rokoch ale i v ďalších rokoch si členovia plnili všetky úlohy vzorne. Plánované cvičenia sa vykonávali pravidelne. Za neúčast bez náležitého ospravedlnenia sa platila pokuta 5 korún. Zbor sa naďalej zúčastňoval na zdolávaní všetkých vzniknutých požiarov. Len v roku 1934 sa zúčastnili pri

zdoľávaní 10tich požiarov. Členovia zboru žili i bohatým spoločenským životom. Každoročne nacvičili a odohrali vhodné divadelné hry, poriadali tanečné zábavy, z ktorých zisk venovali len na ušľachtilé ciele. Zúčastňovali sa v okolí Martina zhromaždení, osláv, jubileí i cvičieb. Zúčastnili sa aj pohrebu zosnulého zemského veliteľa Miloslava Schmidta. V predvojnových rokoch bol za veliteľa zvolený Michal Kleskeň, ktorý túto činnosť vykonával celé vojnové obdobie okrem doby ktorú strávil v SNP a nemeckom zajatí. Po ňom funkciu veliteľa prevzal Július Kozol, funkciu predsedu vykonával Ján Blatnický a tajomníkom bol Ján Hrivnák. V roku 1952 bola do obce Dvorec zakúpená nová požiarňa striekačka bez príslušenstva. V roku 1953 sa rozhodlo o postavení novej hasičskej zbrojnice v Ivančinej. S jej realizáciou sa začalo 19.októbra a bola dokončená v roku 1954 a do užívania bola daná pri príležitosti 65. výročia založenia DHZ.

K histórii Dobrovoľných hasičských zborov Blažoviec a Moškovca sa žiaľ nenašli alebo nezachovali žiadne historické dokumenty. Preto z tohto prozaického dôvodu nie sú v tejto histórii spomenuté.

Želajme si, aby história hasičských zborov Horného Turca bola inšpiráciou úcty k hasičom, či dobrovoľných alebo profesionálnych a k protipožiarным opatreniam. Dejiny potvrdzujú, že hasiči Horného Turca sa stali za 130 rokov významnou silou, ktorá podporila všetky pozitívne procesy v dianí slovenského hasičstva. Dobrovoľné hasičstvo bolo vždy a stále je silou, ktorá spojením sa dokázala a dokáže zdoľávať aj veľké pohromy. A keďže kráľovstvo ohňa a vody ako živlov, je večné tak aj hasičstvo nech má takú budúcnosť.

Prešlo veľa rokov, kým ľudstvo pochopilo, že úspešný boj s ohňom nespočíva len v kvalitnej výzbroji a výstroji. Základom je organizácia a združovanie do spolkov, ktorých spoločným menovateľom je ochrana pred požiarimi. Význam práce hasičov dostal v súčasnosti nový rozmer. Nevnímame ich len ako bojovníkov proti ohňu, ale aj ako ľudí ktorí nasadzujú svoje životy pri ohrozeniach zdravia občanov a majetku.

Toto je skrátaná história činnosti dnešných oslávencov. Novodobú činnosť už určite mapujú a zaznamenávajú noví pokračovatelia.

Ďakujem vám za pozornosť.